

9. Ясвин В. А. Образовательная среда: от моделирования к проектированию / В. Я. Ясвин. – М. : Смысл, 2001. – 365 с.

Александра Савченко. Учебная среда как фактор стимулирования исследовательской деятельности младших школьников.

В статье говорится об инновационном переосмыслении функций учебной среды с учетом реализации личностно ориентированной парадигмы образования и изменений в запросах общества. Указанное представлено тенденциями, содержание которых касается переоценки роли учителя, обновления и расширения содержания школьного обучения, целенаправленного создания учебно-развивающих сред, их структурирования в школьном пространстве, акцентирования внимания на развивающем воздействии учебных сред и организации исследовательской деятельности в начальной школе.

Ключевые слова: учебная среда, содержание образования, исследовательская деятельность, субъектность и полисубъектность учебного взаимодействия.

Oleksandra Savchenko. Learning environment as a factor of stimulating the research activity of primary school children.

The article says about innovative rethinking of the functions of the learning environment, taking into account the implementation of learner-oriented paradigm of education and changes in the needs of society. The above trends is the content of which concerns the reevaluation of the role of teachers, renewal and expansion of school education, targeted training and developing a media and their structuring of space in the school of developmental effects of learning environments and the organization of research activities in elementary school.

Key words: learning environment, content of education, research, subjectivity and poly subjectivity of academic interaction.

УДК 373. 3. 091

А. Д. Цимбалару

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ПРОЕКТУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В ШКОЛІ І СТУПЕНЯ: СЕРЕДОВИЩНИЙ КОМПОНЕНТ

У статті визначені показники аналізу змін шкільного освітнього середовища як суб'єктивної реальності. Автор презентує інструментарій вимірювання зміни шкільного освітнього середовища як одного з

параметрів результативності проектування освітнього простору в школі I ступеня.

Ключові слова: педагогічне проектування освітнього простору в школі, зміни шкільного освітнього середовища.

Постановка проблеми. Загострення уваги до питань проектування освітнього простору в межах школи зумовлена певними культурно-історичними та соціально-економічними ситуаціями сьогодення, якими визначається потреба у змінах й інспіруються процеси інноваційного розвитку шкільного освітнього середовища як одного з предметів перетворення. Встановлення динаміки змін, які відбуваються у процесі розвитку освітнього середовища школи, потребує розроблення відповідних методик.

Аналіз останніх досліджень. Освітнє середовище було предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних і зарубіжних учених (В. Болгарина, Л. Ващенко, Л. Виготський, Н. Крилова, О. Леонтєв, В. Мелешко, В. Панов, В. Рубцов, С. Рубінштейн, О. Савченко, В. Слободчиков, І. Улановська, В. Ясвін та ін.). Цілісно питання аналізу освітнього середовища школи висвітлено у працях В. Ясвіна [6]. Автор зосереджує увагу на його експертизі як об'єктивної реальності. Це забезпечує діагностику освітніх можливостей, які шкільне середовище відкриває перед учнями. Натомість реалізація особистісного підходу спрямовує до розроблення інструментарію його аналізу як суб'єктивної реальності для встановлення того, наскільки ці можливості використані кожною дитиною.

Формулювання цілей статті. У межах формату статті окреслено основні аспекти вивчення шкільного освітнього середовища з точки зору його освоєння учнями, тобто як параметра вимірювання результативності проектування освітнього простору в рамках школи.

Виклад основного матеріалу. Вихідним положенням для розгортання подальших наукових викладок є розуміння освітнього простору в школі як складного утворення, що формується сукупністю подій, які забезпечують освоєння освітнього середовища для задоволення освітніх потреб кожного учасника навчально-виховного процесу (у нашому випадку це учень). Зауважимо, що такий підхід до наукової експлікації цієї дефініції є субстанціональним (індивідуальним), на відміну від інституціонального (Н. Бастун, С. Бондирева, О. Веряєв, С. Гершунський, В. Гинецінський, Б. Ельконін, В. Слободчиков, І. Фрумін та ін.), висвітленого нами у попередніх публікаціях [4], де освітній простір розуміють як певну територію, яка пов'язана з масштабними явищами у галузі освіти: як певну частку соціального простору, у межах якої здійснюється нормована освітня діяльність; як результат інтеграційних процесів в системі освіти; як єдність, цілісне утворення в галузі освіти, яке

має свої межі, що уточнюють окремо, – глобальний (світовий) освітній простір, міжнародний, європейський, освітній простір регіону, школи, шкільного класу тощо. Цей простір утворюють лише ймовірні, потенційно можливі події, які можуть ніколи і не відбутися у житті дитини, тому ми розглядаємо його як простір її освітніх можливостей.

Для виявлення змін шкільного середовища обрані показники, які, на думку науковців (С. Беляєв, В. Бехтерев, В. Кулайкин, Л. Чайнова, М. Хейдметс, В. Ясвін, В. Ястшембовський та ін.), є особливими для визначення розвивального ефекту й творчої спрямованості середовища та водночас ступеня впливу людини на нього у процесі освоєння. Це, зокрема, **ергономічність** (виявляє ступінь комфортності середовища для учнів через встановлення безпечності, зручності, оптимальності і швидкості у набутті знань і умінь), **персоналізація** (відображає ступінь усвідомленого і цілеспрямованого перетворення середовища людиною через зміни наявних об'єктів і появу нових, на відміну від проксеміки (Е. Холл) – неусвідомлених дій щодо структурування середовища), **автентичність** (визначає ступінь узгодженості, конгруентності середовища з особистістю). Кількісні параметри персоналізації, автентичності і ергономічності шкільного освітнього середовища визначаються за результатами опитування кожного школяра (пропонується відмітити певною позначкою («+» або «V») варіант продовження речення, який відповідає його власним переконанням). Варто зауважити, що респондентами виступають учні випускного класу початкової школи, а опитування проводиться поетапно.

Керуючись напрацюваннями дослідників окресленої проблеми (В. Кулайкин, Л. Чайнова [5], Криулїна [2] та ін.), для виявлення **ергономічності шкільного середовища** обрано такі індикатори, як **функціональний і психологічний комфорт та забезпечення здоров'язбережувальних умов (гігієнічність і безпечність)** для кожного учня (таблиця 1).

Таблиця 1

Лист опитування учнів для вимірювання ергономічності шкільного середовища

Виявлення функціонального комфорту шкільного середовища		
Своє місце за партою я вважаю ...		
<i>незручним</i>	<i>не зовсім зручним</i>	<i>зручним</i>
Розташування у класній кімнаті усього необхідного для навчання (наочність, роздаткові матеріали, письмове приладдя та ін.) я вважаю ...		
<i>незручним</i>	<i>не зовсім зручним</i>	<i>зручним</i>
Розклад занять для мене ...		
<i>незручний</i>	<i>не зовсім зручний</i>	<i>зручний</i>

Продовження таблиці 1

Моєму спілкуванню у школі зі всіма, з ким була потреба ...		
<i>завжди щось заважало</i>	<i>іноді щось заважало</i>	<i>нічого не заважало</i>
Ефективно працювати у групі (команді) у школі мені ...		
<i>завжди щось заважало</i>	<i>іноді щось заважало</i>	<i>нічого не заважало</i>
Моїй самостійній роботі у класі ...		
<i>завжди щось заважало</i>	<i>іноді щось заважало</i>	<i>нічого не заважало</i>
Одержана у школі освітня інформація ... засвоювалась у зручний для мене спосіб (так, як найкраще саме для мене)		
<i>ніколи</i>	<i>іноді</i>	<i>майже завжди</i>
Одержати у школі допомогу для покращення результатів навчання я ...		
<i>не мав(ла) змоги</i>	<i>не завжди мав(ла) змогу</i>	<i>мав(ла) змогу</i>
Справлятися з обсягом навантаження у школі мені було ...		
<i>важко</i>	<i>не зовсім легко</i>	<i>легко</i>
Засвоювати освітню інформацію у школі мені було...		
<i>важко</i>	<i>не дуже важко</i>	<i>легко</i>
Часу для вивчення матеріалу мені ...		
<i>завжди бракувало</i>	<i>іноді не вистачало</i>	<i>завжди було достатньо</i>
Освітня інформація, яку надавали у школі, мною була ...		
<i>ніколи не затребувана</i>	<i>іноді затребувана</i>	<i>майже завжди затребувана</i>
Освітня інформація, надана у школі, у повсякденному житті мною ...		
<i>не використовувалась</i>	<i>іноді використовувалась</i>	<i>часто використовувалась</i>
Здобувати освітню інформацію самостійно у школі мене ...		
<i>не навчали</i>	<i>іноді навчали</i>	<i>завжди навчали</i>
Освітню інформацію у школі я засвоював(ла) ...		
<i>майже останнім у класі</i>	<i>разом з більшістю учнів</i>	<i>швидше за інших</i>
Швидкістю, з якою набував(ла) певних умінь у школі, я ...		
<i>не задоволений(на)</i>	<i>не зовсім задоволений(на)</i>	<i>задоволений(на)</i>
Виявлення психологічного комфорту шкільного середовища		
Мій настрій у школі здебільшого був ...		
<i>поганий</i>	<i>хороший</i>	<i>чудовий</i>
Мої стосунки з однокласниками були ...		
<i>погані</i>	<i>задовільні</i>	<i>хороші</i>
Зазвичай я йшов(ла) до школи ...		
<i>зі страхом</i>	<i>спокійно</i>	<i>з радістю</i>
У складній ситуації у школі підтримку і пораду я ...		
<i>ніколи не знаходив(ла)</i>	<i>не завжди знаходив(ла)</i>	<i>завжди знаходив(ла)</i>

Продовження таблиці 1

Вчителі мене ...		
<i>зовсім не розуміли</i>	<i>не завжди розуміли</i>	<i>добре розуміли</i>
Увага, яку приділяли мені вчителі, була ...		
<i>недостатньою</i>	<i>не зовсім достатньою</i>	<i>цілком достатньою</i>
Я вважаю, що оцінювання моїх навчальних досягнень учителями було ...		
<i>несправедливим</i>	<i>не завжди справедливим</i>	<i>справедливим</i>
Я прагнув(ла) до високих балів, щоб ...		
<i>переконатись, що добре засвоїв(ла) матеріал</i>	<i>не виглядати гірше за інших</i>	<i>уникнути покарання</i>
Як би це залежало від мене, я б ...		
<i>негайно перейшов(ла) до іншої школи</i>	<i>перейшов(ла) до іншого вчителя або класу</i>	<i>ніколи не змінив(ла) школу, клас (вчителя)</i>
Вважаю, що проблеми у моєму шкільному житті, які є на сьогодні ...		
<i>вирішити легко</i>	<i>не зовсім легко вирішити</i>	<i>вирішити важко</i>
Проблеми (конфлікти), які виникали у мене, переважно були пов'язані ...		
<i>зі школою</i>	<i>з сім'єю</i>	<i>з друзями і знайомими поза школою і сім'єю</i>
Виявлення здоров'язбережувальних умов шкільного середовища		
Перебуваючи у школі, я ...		
<i>дуже втомлювався(лась)</i>	<i>не дуже втомлювався(лась)</i>	<i>не втомлювався(лась)</i>
Температурні умови у школі для мене були...		
<i>некомфортні</i>	<i>не зовсім комфортні</i>	<i>цілком комфортні</i>
Умови освітлення у школі для мене були...		
<i>некомфортні</i>	<i>не зовсім комфортні</i>	<i>цілком комфортні</i>
Шум моєму комфортному перебуванню у школі ...		
<i>дуже заважав</i>	<i>не зовсім заважав</i>	<i>не заважав</i>
Чистота повітря і приміщень у школі мене ...		
<i>не влаштовували</i>	<i>не завжди влаштовували</i>	<i>цілком влаштовували</i>
Кольорова гама оформлення класної кімнати мене ...		
<i>дратувала</i>	<i>не зовсім подобалась</i>	<i>цілком влаштовувала</i>
Режим роботи школи (тривалість перерв, наявність часу для відпочинку, туалету, прийому їжі та ін.) для мене був ...		
<i>незручний</i>	<i>не зовсім зручний</i>	<i>зручний</i>

Закінчення таблиці 1

Був(ла) травмований(на) у школі ...		
<i>більше, ніж раз</i>	<i>один раз</i>	<i>жодного разу</i>
Навчальних днів, пропущених мною за хворобою, було ...		
<i>більше десяти</i>	<i>від одного до десяти</i>	<i>жодного</i>
За період навчання у школі я одержав(ла) діагнози хронічних захворювань		
<i>більше, ніж один</i>	<i>один</i>	<i>жодного</i>

Варто зауважити, що продовжити два останні речення школярі можуть за допомогою вчителя (надає інформацію про кількість пропущених днів зі шкільного журналу або з табелів учнів), медичної сестри школи та батьків (надають інформацію про хронічні захворювання учнів, які були виявлені за період навчання у школі).

Персоналізація (індивідуальне структурування людиною) **освітнього середовища**, як свідчать результати досліджень (С. Беляєв [1], В. Панов [3], В. Ясвін [6] та ін.), може бути виявлена за динамікою експозиції на певній шкільній території об'єктів, пов'язаних з учнем, появою нових предметів або з перетворенням існуючих. Отже, індикаторами виявлення змін у персоналізації шкільного середовища обрано *зв'язок учня з іншими об'єктами середовища та їхня взаємна значущість; насиченість предметами, які несуть відбиток індивідуальності дитини (активність/пасивність їх використання у навчально-виховному процесі); демонстрація власних інтересів, цінностей, схильностей і надбань школярів* (таблиця 2).

Позначка «зірочка» (*) у частині опитувальника для виявлення зв'язків учня з іншими об'єктами середовища вказує на те, що продовження речень забезпечує респонденту вибір не лише одного із запропонованих варіантів, а всіх можливих.

Таблиця 2

Лист опитування учнів для вимірювання персоналізації шкільного середовища

Виявлення зв'язків учня з іншими об'єктами середовища*		
Власним «куточком» у школі, який є лише моїм (де зберігаються мої речі і де я можу відпочити, побути наодинці, щось повторити та ін.), я вважаю ...		
<i>місце за партою</i>	<i>усю парту</i>	<i>шафу для одягу</i>
<i>рекреацію у коридорі</i>	<i>місце у зимовому саду</i>	<i>інше</i>
Зі свого оточення у школі у складній життєвій ситуації я радився(лась) з ...		
<i>учнями класу</i>	<i>учнями інших класів</i>	<i>учителем</i>
<i>психологом</i>	<i>медичною сестрою</i>	<i>іншими</i>
Про допомогу у покращенні результатів навчання я звертався(лася) до ...		

Продовження таблиці 2

<i>учнів класу</i>	<i>учнів інших класів</i>	<i>учителя</i>
<i>психолога</i>	<i>бібліотекаря</i>	<i>інших</i>
Тісні стосунки у школі я підтримую з ...		
<i>учнями</i>	<i>учителями</i>	<i>психологом</i>
<i>бібліотекарем</i>	<i>медичною сестрою</i>	<i>іншими</i>
За потребою я мав(ла) вільний доступ до ...		
<i>бібліотеки</i>	<i>медпункту</i>	<i>кабінету психолога</i>
<i>їдальні (буфету)</i>	<i>учительської</i>	<i>кабінетів старшокласників</i>
<i>спортивної зали</i>	<i>актової зали</i>	<i>класних кімнат інших класів</i> <i>початкової школи</i>
<i>шкільного музею</i>	<i>спортмайданчика</i>	<i>інше</i>
За потребою я мав(ла) вільний доступ до взаємодії з ...		
<i>наочністю у класі</i>	<i>роздатковими матеріалами</i>	<i>наочністю у коридорах</i>
<i>наочністю у інших кабінетах</i>	<i>технічними пристроями</i>	<i>інше</i>
Люди з мого шкільного оточення, думка яких для мене важлива, це ...		
<i>учні мого класу</i>	<i>учні інших класів</i>	<i>вчителі, які мене навчають</i>
<i>інші вчителі</i>	<i>дирекція школи</i>	<i>медична сестра</i>
<i>бібліотекар</i>	<i>психолог</i>	<i>інші працівники школи</i>
Люди з мого шкільного оточення, для яких важлива моя думка, це ...		
<i>учні мого класу</i>	<i>учні інших класів</i>	<i>вчителі, які мене навчають</i>
<i>інші вчителі</i>	<i>дирекція школи</i>	<i>медична сестра</i>
<i>бібліотекар</i>	<i>психолог</i>	<i>інші працівники школи</i>
Виявлення насиченості предметами, які несуть відбиток індивідуальності дитини		
Продукти (малюнки, пристрої, таблиці та ін.), які я одержав у процесі навчання, у шкільному середовищі (виставка, наочність та ін.) ...		
<i>не представлені</i>	<i>представлені частково</i>	<i>повністю представлені</i>
Продукти (малюнки, пристрої, таблиці та ін.), які я одержав у процесі навчання, доступні для користування ...		
<i>лише мені</i>	<i>учням мого класу</i>	<i>учням інших класів</i>
Я ... обмінювався з учнями іграми, книгами, музичними і відеозаписами, які мені подобаються.		
<i>ніколи не</i>	<i>іноді</i>	<i>часто</i>
Сюжети моїх улюблених фільмів, ігор, мультфільмів, картин та ін. ... були використані у навчальному процесі		
<i>ніколи не</i>	<i>рідко</i>	<i>часто</i>
Мої улюблені фільми, мультфільми, музичні твори, витвори мистецтва ... були предметами колективного перегляду і обговорення (дискусії) у школі.		
<i>ніколи не</i>	<i>рідко</i>	<i>часто</i>

Продовження таблиці 2

У продуктах навчальної діяльності (творах, задачах та ін.) я ... мав(ла) змогу висвітлити власні думки, інтереси, захоплення.		
<i>ніколи не</i>	<i>рідко</i>	<i>завжди</i>
У класі (коридорі) ... речей (і), які є моїми (квіти, за якими доглядаю, ігри, у які навчаю грати інших та ін.).		
<i>немає</i>	<i>є ті, що мені не потрібні вдома</i>	<i>є ті, що мені цікаві</i>
Предмети мого захоплення (іграшки, домашні улюбленці, їх фото, вироби, марки, листівки, значки та ін.) ... були експонатами шкільних виставок.		
<i>ніколи не</i>	<i>іноді</i>	<i>часто</i>
Предмети мого захоплення (іграшки, домашні улюбленці, їх фото, вироби, марки, листівки, значки та ін.) ... були використані у навчальному процесі		
<i>ніколи не</i>	<i>іноді</i>	<i>часто</i>
Виявлення наявності демонстрації учнями власних інтересів і надбань		
Мої пропозиції щодо змін у розташуванні меблів, інших предметів у класній кімнаті ...		
<i>ніколи не були враховані</i>	<i>іноді враховувались</i>	<i>частіше враховувались</i>
Мої пропозиції щодо екскурсій (відвідувань, походів) ...		
<i>ніколи не були враховані</i>	<i>іноді враховувались</i>	<i>частіше враховувались</i>
Мої пропозиції щодо запрошення гостей (відомих людей, фахівців, батьків та ін.) ...		
<i>ніколи не були враховані</i>	<i>іноді враховувались</i>	<i>частіше враховувались</i>
Нагороди, призи, які свідчать про мої досягнення (кубки, грамоти, медалі або їх фото), у шкільному середовищі ...		
<i>не представлені</i>	<i>представлені частково</i>	<i>повністю представлені</i>
Події мого життя, якими я пишаюсь, ... були сюжетами для складання задач, текстів та ін.		
<i>ніколи не</i>	<i>іноді</i>	<i>часто</i>
Я ... обговорював(ла) з учнями улюблені фільми, ігри, мультфільми та ін.		
<i>ніколи не</i>	<i>іноді</i>	<i>часто</i>
Я ... обговорював(ла) з учителями улюблені кіно- і мультфільми, ігри та ін.		
<i>ніколи не</i>	<i>рідко</i>	<i>часто</i>
У школі я... демонстрував(ла) своє захоплення (хобі – фото, колекції марок, значків, гру на інструменті, танці, знання іноземних мов, вироби та ін.).		
<i>ніколи</i>	<i>рідко</i>	<i>часто</i>

Закінчення таблиці 2

Члени моєї родини ... залучались до організації і проведення уроків, занять, свят та інших заходів		
<i>ніколи не</i>	<i>рідко</i>	<i>постійно</i>
День народження, іменини або інші значущі події у житті я ... святкував(ла) у школі.		
<i>ніколи не</i>	<i>іноді</i>	<i>завжди</i>

Автентичність визначає конгруентність шкільного освітнього середовища з особистістю учня і міру її відвертості, вірності собі під час вибору об'єктів і продуктів взаємодії. Аналіз літератури з проблеми (Д. Леонт'єв, В. Франкл, М. Хайдеггер та ін.) доводить, що вона може виявлятися за такими індикаторами, як *свобода вибору* (зручного темпу, ступеня складності взаємодії з об'єктами шкільного середовища, на відміну від усвідомленого вибору, він має бути автентичним), *самостійність* і *усвідомленість* прийняття рішень (щодо вибору об'єктів і продуктів взаємодії, шляхів досягнення бажаних результатів) та *особистісна значущість* (самоцінність) продуктів і результатів навчальної діяльності (таблиця 3).

Таблиця 3

Лист опитування учнів для вимірювання автентичності шкільного середовища

Виявлення свободи вибору у процесі навчання		
Зручний для мене темп засвоєння навчального матеріалу обирав ...		
<i>учитель</i>	<i>я за допомогою учителя</i>	<i>я сам(а)</i>
Посильний для мене ступінь складності навчального матеріалу обирав ...		
<i>учитель</i>	<i>я за допомогою учителя</i>	<i>я сам(а)</i>
Посильний для мене обсяг навчального матеріалу обирав ...		
<i>учитель</i>	<i>я за допомогою учителя</i>	<i>я сам(а)</i>
Час для опитування, контрольної і самостійної роботи визначав ...		
<i>учитель</i>	<i>я і учитель</i>	<i>я</i>
Тривалість моєї роботи у групі, самостійної роботи тощо визначав ...		
<i>учитель</i>	<i>я і учитель</i>	<i>я</i>
Вибір об'єктів взаємодії (підручників, наочності, запрошених та ін.) у процесі навчання здійснював ...		
<i>учитель</i>	<i>я і учитель</i>	<i>я</i>
Вибір продуктів навчальної діяльності здійснював ...		
<i>учитель</i>	<i>я і учитель</i>	<i>я</i>
Моє місце у класі (парта) обране ...		
<i>учителем</i>	<i>мною і вчителем</i>	<i>мною</i>

Продовження таблиці 3

У разі незгоди з оцінкою, підготуватись і покращити результати я ...		
<i>ніколи не мав(ла) змоги</i>	<i>іноді мав(ла) змогу</i>	<i>завжди мав(ла) змогу</i>
Обирати способи і прийоми навчання, які вважаю оптимальними, я ...		
<i>ніколи не мав(ла) змоги</i>	<i>іноді мав(ла) змогу</i>	<i>завжди мав(ла) змогу</i>
Виявлення самостійності й усвідомленості прийняття рішень		
У процесі планування і організації процесу навчання моя самостійність ...		
<i>відсутня</i>	<i>часткова</i>	<i>повна</i>
Вибір речей і людей для взаємодії, який зробив(ла) самостійно, я ... можу пояснити		
<i>ніколи не</i>	<i>іноді</i>	<i>завжди</i>
Вибір того, що я хочу виготовити або одержати у результаті взаємодії, який зробив(ла) самостійно, я ... можу пояснити		
<i>ніколи не</i>	<i>іноді</i>	<i>завжди</i>
Вибір шляхів досягнення бажаних результатів, який зробив(ла) самостійно, я ... можу пояснити		
<i>ніколи не</i>	<i>іноді</i>	<i>завжди</i>
Виявляти ефективні (оптимальні) для себе способи навчання я ...		
<i>не вмію</i>	<i>не завжди вмію</i>	<i>завжди вмію</i>
Я ..., які способи навчання обрати, щоб забезпечити бажаний результат		
<i>не знаю</i>	<i>не завжди знаю</i>	<i>завжди знаю</i>
Коли я не отримую очікуваних результатів, то звинувачую у цьому ...		
<i>обставини</i>	<i>інших людей</i>	<i>себе</i>
Коли я одержую очікувані результати, то вважаю це ...		
<i>випадковістю</i>	<i>заслугою інших</i>	<i>власною заслугою</i>
Навіщо потрібна освітня інформація, яку надавали у школі, я ...		
<i>ніколи не розумів(ла)</i>	<i>не завжди розумів(ла)</i>	<i>завжди розумів(ла)</i>
Чим були кращі від інших запропоновані мені способи засвоєння інформації, я ...		
<i>не розумів(ла)</i>	<i>не завжди розумів(ла)</i>	<i>завжди розумів(ла)</i>
Які способи навчання є ефективними саме для мене, я ...		
<i>не знаю</i>	<i>не добре знаю</i>	<i>точно знаю</i>
Виявлення особистісної значущості продуктів і результатів навчання		
На мій вибір продуктів навчальної діяльності передусім впливає ...		
<i>вибір інших учнів</i>	<i>порада вчителя</i>	<i>власне бажання</i>
Продукти, які я виробляю у процесі навчання, для мене ...		
<i>неважливі</i>	<i>не дуже важливі</i>	<i>важливі</i>

Закінчення таблиці 3

Продукти навчальної діяльності я прагну виготовити передусім ...		
<i>швидше</i>	<i>яскравішими</i>	<i>якісно</i>
У навчанні важливим для мені передусім є ...		
<i>гарні оцінки</i>	<i>продукти</i>	<i>знання і уміння</i>
Якщо в мене щось не виходить зробити (написати твір, розв'язати задачу та ін.), я ...		
<i>заспокоююсь тим, що вийде іншим разом</i>	<i>шукаю тих, хто зробить це за мене</i>	<i>шукаю способів досягти цього сам</i>
Я прагну краще навчатись, тому що(б) ...		
<i>цього вимагають батьки</i>	<i>всі цього прагнуть</i>	<i>втілити власну мрію</i>
Результати навчання моїм очікуванням ...		
<i>не відповідають</i>	<i>не дуже відповідають</i>	<i>цілком відповідають</i>
Якщо дізнався(лась), що не буде уроку (заняття), ...		
<i>радів(ла), що буде вільний час</i>	<i>це мене не хвилювало</i>	<i>сумував(ла) про втрачений час</i>
Предмети, з якими я взаємодіяв(ла) у процесі навчання, для мене ...		
<i>не були цікаві</i>	<i>не дуже цікаві</i>	<i>цікаві</i>
Люди, з якими я взаємодіяв(ла) у процесі навчання, для мене		
<i>не були цікаві</i>	<i>не завжди були цікаві</i>	<i>цікаві</i>

Для виявлення результативності освітнього простору в школі І ступеня за критерієм змін шкільного освітнього середовища його кількісні параметри вираховують за результатами підсумовування балів, одержаних за кожну позначку, де перший з пропонованих варіантів оцінюють у 0 балів, другий – у 1 бал і третій – у 2 бали. Виняток складають речення позначені «зірочкою» (*). Кожен з обраних варіантів оцінюють одним балом. Середній результат кожного з опитаних одержують за формулою: $Ср. (уч.) = K/P$, де K – загальна кількість балів до кожного показника, а P – загальна кількість пропозицій. Узагальнення результатів і виявлення кількісних параметрів кожного з показників змін освітнього середовища школи обчислюється за формулою: $Ср.(шк.) = Ср.(уч.)_1 + Ср.(уч.)_2 + Ср.(уч.)_3 + ... / n$, де $Ср.(уч.)_1$, $Ср.(уч.)_2$, $Ср.(уч.)_3$ і так далі відповідно до кількості учнів – це середні результати певного параметра результативності освітнього простору кожного з опитаних школярів, а n – кількість респондентів.

Висновок. Пропонована методика може бути використана під час експертизи загальноосвітнього навчального закладу. Цей аналіз буде логічним продовженням вивчення шкільного освітнього середовища, оскільки, з одного боку, окреслить ступінь його освоєння школярами, а з іншого, – визначить здатність змінюватись відповідно до їх потреб і запитів. Як свідчить аналіз практики, зазвичай експертизу шкільного

середовища проводять з метою виявлення освітніх можливостей навчального закладу, які воно відкриває перед школярами, у ході якої передусім встановлюють процентне відношення кількості учнів з високим і достатнім рівнем освітніх результатів державної підсумкової атестації (ДПА) та кількістю переможців конкурсів, змагань, олімпіад і турнірів. Натомість визначення результативності проектування освітнього простору в школі за параметром змін шкільного освітнього середовища дасть змогу встановити, наскільки ці можливості реалізовані, використані кожним учнем для задоволення власних освітніх потреб. Тобто, аналіз освітнього простору в школі й виявлення його результативності повинні відбуватись у динаміці й з урахуванням взаємної детермінації розвитку учня і середовища, що дозволить відстежувати ефекти та наслідки окремих педагогічних впливів на навчально-виховний процес в цілому. У цьому ми вбачаємо перспективу подальших наукових досліджень проблеми.

Список використаної літератури

1. Беляев С. А. Экологическая психология [Електронний ресурс]. – Режим доступу : psyjeza.ru/invaugromentalaya-psihologiya-949.htm
2. Криулина А. А. Эргодизайн образовательного пространства / А. А. Криулина. – М. : ПЕРСЭ, 2003. – 192 с.
3. Панов. В. И. Психодидактика образовательных систем: теория и практика / В. И. Панов. СПб. : Питер, 2007. – 352 с.
4. Цимбалару А. Д. Моделювання інноваційного освітнього простору загальноосвітнього навчального закладу: наукові підходи [Електронний ресурс] / А. Д.Цимбалару // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2007. – № 4. – Режим доступу : URL <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/eml/emg.html>
5. Эргодизайн промышленных изделий и предметно-пространственной среды [Електронний ресурс] : уч. пособие / под ред. В. И. Кулайкина, Л. Д. Чайновой. – Режим доступу: fictiobook.ru/autor/kollektiv_avtorov/yergodizayin_promiyshleniyh_izdeliyi_i_read-onlain.html
6. Ясвин В. Я. Образовательная среда: от моделирования к проектированию / В. Я. Ясвин. – М. : Смысл, 2001. – 365 с.

Анжелика Цымбалару. Результативность проектирования образовательного пространства в школе I ступени: компонент среды.

В статье определены показатели анализа изменений образовательной школьной среды как субъективной реальности. Автор презентует инструментарий измерения изменений образовательной среды школы как одного из параметров проектирования образовательного пространства в школе I ступени.

Ключевые слова: педагогическое проектирование образовательного пространства в школе, изменения образовательной среды школы.

Angelica Tsymbalaru. The effectiveness of the design of educational space in the primary school: the runtime environment.

In this article the data analysis of changes in the educational school environment is determined as a subjective reality. The author presents the tools measuring changes in the educational environment of the school as one of the parameters of the design of educational space at the school.

Key words: *pedagogical design of educational space in the school, changes in the educational environment of the primary school.*

УДК 37.0

Т. І. Чернецька

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ: ОСОБЛИВОСТІ ПРОЕКТУВАННЯ, МОДЕЛЮВАННЯ І ФУНКЦІОНУВАННЯ

У статті розглянуто проблему визначення переліку просторів і середовищ, які безпосередньо чи опосередковано впливають на функціонування освітнього середовища навчально-дослідницької діяльності дітей, здійснено їх ієрархічне упорядкування, розкрито особливості проектування, моделювання і функціонування в контексті структурних складових та функціональних компонентів; визначено відмінності між навчальним та науковим дослідженням шляхом розкриття процесів, які відбуваються в світовому інформаційному просторі, активному інформаційному просторі та в неактивних інформаційних просторах майбутнього і минулого.

Ключові слова: *ієрархічне упорядкування просторів і середовищ, зовнішні та внутрішні функціональні компоненти й структурні складові освітнього середовища навчально-дослідницької діяльності дітей.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується високим рівнем динаміки змін, значною непередбачуваністю майбутнього, інтенсивним зростанням високотехнологічних виробництв, потужними інтеграційними процесами цивілізаційного характеру, становленням глобальної інформаційної індустрії, розвитком інформаційних технологій і техніки, створенням нового інформаційно-технологічного простору, в якому інформація миттєво поширюється і стає в цілому легкодоступною.

Вищезазначене, з одного боку, спричинює формування нових просторів і середовищ, а з іншого, – постійно вносить необхідні корективи у функціонування недавно створених та вже існуючих з метою мобільного й адекватного реагування на виклики часу, сприяння створенню умов для